

XX ASR O`RTA OSIYO MUSIQA TA`LIMINING NAZARIY ASOSLARI.

Majidova Madina Maxmudjon qizi

70111301-Musiqa talimi va sanat yo`nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola XX asr davomida o'rta Osiyoda musiqa ta'limining nazariy asoslarini o'rganadi. Ushbu tadqiqot tarixiy kontekst, adabiyot va metodologiyalarni o'rganib chiqib, ushbu mintaqada musiqa ta'limini shakllantirgan noyob nazariy asoslarni har tomonlama tushunishga qaratilgan. Birlamchi manbalar va ilmiy asarlarni sinchkovlik bilan tahlil qilish orqali biz o'rta Osiyo musiqa ta'limi evolyutsiyasini, uning asosiy ta'sir ko'rsatuvchilarini va pedagogik yondashuvlarga ta'sir ko'rsatgan madaniy dinamikani o'rganamiz.

Kalit so'zlar: O'rta Osiyo musiqa ta'limi, XX asr, nazariy asoslar, pedagogik yondashuvlar, madaniy dinamika, ta'sir ko'rsatuvchilar.

XX asr madaniy, ijtimoiy va siyosiy omillarning birlashishi natijasida o'rta Osiyo musiqa ta'limi sohasidagi chuqur o'zgarishlarga guvoh bo'ldi. Ushbu maqola ushbu davrda musiqa ta'limiga asos bo'lgan nazariy asoslarni ochishga qaratilgan. O'rta Osiyo an'ana va zamonaviylikning murakkab o'zaro ta'sirini boshdan kechirar ekan, musiqa pedagogikasini boshqaradigan nazariy asoslar jadal rivojlandi. Amaldagi adabiyotlar va metodologiyalarni o'rganib chiqib, ushbu tadqiqot mintaqadagi musiqa ta'limini tavsiflovchi o'ziga xos xususiyatlarga oydinlik kiritishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi XX asrda o'rta Osiyo musiqa ta'limi bilan bog'liq tarixiy hujjatlar, ilmiy maqolalar va arxiv materiallarini har tomonlama ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Mavzular va tendentsiyalarni ajratib olish uchun sifatli tahlil qo'llaniladi, bu esa ushbu davrda pedagogikani boshqaradigan nazariy asoslarni chuqur o'rganishga imkon beradi. Tadqiqot shuningdek, transformatsion davrni boshdan kechirgan yoki ta'sir ko'rsatgan musiqa o'qituvchilari bilan suhbatlarni o'z ichiga oladi va nazariy tamoyillarni amaliy qo'llash bo'yicha qimmatli tushunchalarni beradi.

XX asr dunyo bo'ylab musiqa ta'limi sohasida, shu jumladan O'rta Osiyo mintaqalarida sezilarli o'zgarishlarga guvoh bo'ldi. O'rta Osiyodagi mamlakatlar va mintaqalarda aniq tafsilotlar turlicha bo'lishi mumkin bo'lsa-da, ushbu davrda musiqa ta'limiga ta'sir ko'rsatgan ba'zi umumiy nazariy asoslar mavjud.

G'arb musiqa ta'limining ta'siri:

- XX asrda G'arb musiqa ta'limi usullari va mafkuralarining global tarqalishi kuzatildi. O'rta Osiyo mamlakatlari ko'pincha G'arb musiqa ta'limi tizimlarining elementlarini, shu jumladan o'quv rejaları tuzilmalarini, o'qitish metodologiyasini va G'arb musiqa asboblarini birlashtirishni qabul qildilar.

XX asrda G'arb musiqa ta'limining ta'siri turli mintaqalarga, shu jumladan O'rta Osiyo mamlakatlariga katta ta'sir ko'rsatdi. Bu davrda G'arb musiqa ta'limi usullari va mafkuralarining global tarqalishiga bir qancha omillar yordam berdi:

Mustamlakachilik va madaniy almashinuv:

- G'arb mustamlakachilarining kengayishi G'arb mamlakatlari va ularning mustamlakalari o'rtasida madaniy almashinuvni keltirib chiqardi. Ushbu almashinuv nafaqat siyosiy va iqtisodiy jihatlarni, balki musiqa va ta'lim tizimlari kabi madaniy elementlarni ham o'z ichiga olgan.

Globallashuv:

- XX asr g'oyalar, texnologiyalar va madaniy amaliyotlar almashinuvini osonlashtirgan globallashuvning kuchayishiga guvoh bo'ldi. G'arb musiqa ta'limi ushbu global almashinuvning bir qismiga aylanib, butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimlariga ta'sir ko'rsatdi.

Texnologiya va aloqa:

- Texnologiyalar, xususan aloqa va transport sohasidagi yutuqlar g'oyalar va amaliyotlarning chegaralar bo'ylab sayohat qilishni osonlashtirdi. G'arb musiqa ta'limi materiallari, metodologiyalari va tajribalari uzoq mintaqalarga etib borib, kengroq tarqatilishi mumkin edi.

Musiqiy notalarning universalligi:

- G'arb musiqa notasi musiqiy g'oyalarni ifodalash uchun universal tilga aylandi. Bu turli xil madaniy kelib chiqishi bo'lgan shaxslar uchun standartlashtirilgan tizim yordamida musiqiy bilimlarni o'rganish va almashishni osonlashtirdi.

Modernizatsiya va g'arblashtirish:

- Dunyoning turli burchaklaridagi jamiyatlar modernizatsiya va g'arblashtirish jarayonlarini boshdan kechirar ekan, ular ko'pincha G'arb ta'lim modellarini, shu jumladan musiqa ta'limini o'zlashtirdilar. Bu global standartlar va tendentsiyalarga moslashish usuli sifatida qaraldi.

Madaniy obro ' va Global ustunlik:

- G'arb mumtoz musiqasi, xususan, obro ' - e'tibor va global e'tirofga sazovor bo'ldi. G'arbdagi konservatoriyalar va musiqa maktablari kabi muassasalar musiqiy mukammallikning mezonlariga aylanib, boshqa mintaqalardagi shaxslar va muassasalarni shu kabi modellarni qabul qilishga undashdi.

Xalqaro tashkilotlar va hamkorlik:

- G'arb musiqa ta'limini rivojlantirishda xalqaro tashkilotlar va hamkorlik muhim rol o'ynadi. Madaniy almashinuv dasturlari, ta'lim sohasidagi hamkorlik va tashabbuslar G'arb musiqa pedagogikasining butun dunyo bo'ylab tarqalishini qo'llab-quvvatladi.

O'rta Osiyo mamlakatlari kontekstida:

- O'quv dasturlari tarkibi: O'rta Osiyo mamlakatlari ko'pincha G'arb uslubidagi o'quv dasturlarini o'zlarining musiqiy ta'lim tizimlariga birlashtirdilar. Bunga musiqa nazariyasini, tarixini rasmiy o'rganish va G'arb klassik repertuarini kiritish kiradi.

- O'qitish metodikasi: musiqani o'rganishga tizimli va tizimli yondashuvni ta'kidlaydigan G'arb o'qitish metodikasi qabul qilindi. Bu asboblarni individual o'qitish, ansambl chalish va rasmiylashtirilgan baholash tizimiga e'tiborni jalb qilishi mumkin.

- G'arb asboblarini birlashtirish: G'arb musiqa asboblarini o'rta Osiyo musiqa ta'limiga kiritish odatiy tendentsiya edi. Bu ushbu mintaqalarda o'rganilgan va ijro etiladigan asboblar doirasini kengaytirdi.

G'arb musiqa ta'limining ta'siri sezilarli bo'lgan bo'lsa-da, u ko'pincha mahalliy musiqiy an'analar bilan birga yashaydi va ularni to'ldiradi. G'arbiy va mahalliy musiqiy elementlarning o'zaro ta'siri dunyoning turli burchaklarida xilma-xil va gibrid musiqiy ifodalarga olib keldi.

An'anaviy va G'arbiy elementlarning integratsiyasi:

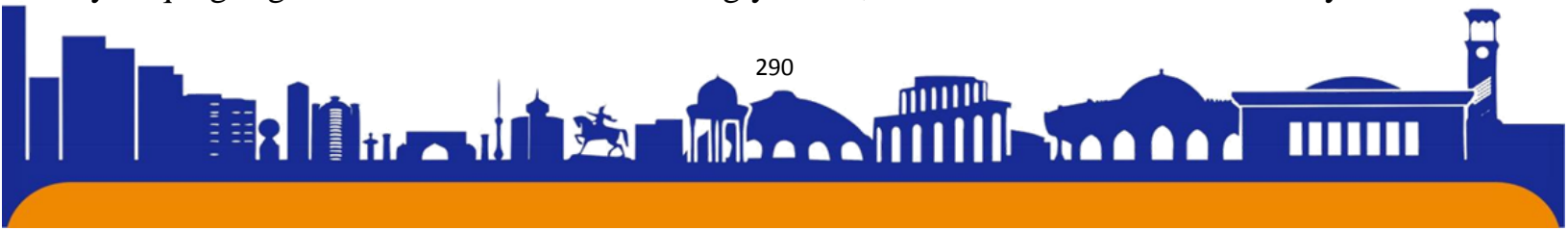
- G'arb musiqasining ta'siriga javoban O'rta Osiyo musiqa o'qituvchilari an'anaviy musiqiy elementlarni o'quv dasturiga kiritishga intildilar. Ushbu yondashuv global musiqiy ta'sirlarning muhimligini tan olgan holda mahalliy musiqiy an'analarni saqlash va targ'ib qilishga qaratilgan.

Musiqiy konservatoriyalar va muassasalarning paydo bo'lishi:

- XX asrda O'rta Osiyo mamlakatlarida musiqa konservatoriyalari va muassasalari tashkil etilib, musiqa bo'yicha rasmiy ta'lim berildi. Ushbu muassasalar ko'pincha Evropa modellari ta'sirida bo'lgan va G'arbiy va an'anaviy o'rta Osiyo musiqasida tuzilgan dasturlarni taklif qilgan.

Texnologik O'zgarishlar:

- XX asrning ikkinchi yarmi musiqiy ta'limga ham ta'sir ko'rsatgan tezkor texnologik yutuqlarga guvoh bo'ldi. Yozuv texnologiyasidan, elektron asboblardan va keyinchalik

kompyuterga asoslangan musiqa ishlab chiqarishdan foydalanish musiqa ta'limi o'quv dasturlariga qo'shildi.

Madaniy almashinuv va globallashuv:

- Madaniy almashinuv va globallashuvning kuchayishi musiqiy g'oyalar va ta'lim amaliyotlari almashinuvini osonlashtirdi. O'rta Osiyo musiqa o'qituvchilari turli xil yondashuvlarga duch kelishdi, bu esa yanada xilma-xil va eklektik musiqa ta'limi manzarasiga hissa qo'shdi.

Fanlararo Yondashuvlar:

- XX asrda musiqa ta'limi tobora ko'proq fanlararo yondashuvlarni qabul qildi. Musiqa va boshqa san'at o'rtasidagi aloqalar, shuningdek, texnologiya va multimedia qo'shilishi o'quv dasturlarida keng tarqalgan.

Tadqiqot va pedagogik yutuqlar:

- Musiqa ta'limi tadqiqotlari va pedagogikadagi yutuqlar musiqani o'qitish uslubiga ta'sir ko'rsatdi. XX asrda individual ta'lim uslublarini ko'rib chiqadigan va musiqiy ta'limga psixologik va kognitiv nazariyalarni kiritgan yangi o'qitish usullari va yondashuvlari rivojlandi.

Shuni ta'kidlash kerakki, O'rta Osiyo mamlakatlaridagi musiqa ta'limining o'ziga xos xususiyatlari ularning noyob madaniy, tarixiy va siyosiy sharoitlariga qarab farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, XX asr mintaqadagi musiqa ta'limida an'ana va zamonaviylikni muvozanatlash bo'yicha doimiy sa'y-harakatlar bilan 21-asrda keyingi rivojlanish uchun zamin yaratdi.

Munozara bo'limi natijalarni global musiqa ta'limining keng tendentsiyalari kontekstida izohlaydi. Unda o'rta Osiyo musiqa ta'limining madaniyatni saqlash, o'ziga xoslikni shakllantirish va musiqiy bilimlarni etkazish uchun nazariy asoslarining ta'siri o'rganiladi. Boshqa mintaqalar bilan qiyosiy tahlillar turli xil madaniy sharoitlarda musiqa ta'limi duch keladigan o'ziga xos xususiyatlar va umumiy muammolarni nozik tushunishga yordam beradi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot XX asr O'rta Osiyo musiqa ta'limining nazariy asoslari to'g'risida qimmatli tushunchalarni beradi. An'anaviy va zamonaviy elementlarning sintezi, asosiy shaxslarning ta'siri va pedagogik yondashuvlarni shakllantirgan madaniy dinamika o'rganildi. Kelajakdagi tadqiqotlar uchun taklif sifatida O'rta Osiyo musiqa ta'limining zamonaviy holati va uning davom etayotgan evolyutsiyasi bo'yicha keyingi tadqiqotlar uning 21-asrdagi traektoriyasini har tomonlama tushunishga imkon beradi.

O'rta Osiyo musiqa ta'limining nazariy gobelenlarini ochishda ushbu tadqiqot global musiqa ta'limi va an'analar va innovatsiyalar o'rtasidagi dinamik o'zaro bog'liqlik bo'yicha kengroq nutqqa hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bekzod Bahrom O'G'Li Choriyev O'zbekistonda xalq cholg'ularining takomillashuv jarayonlari hamda ko'p ovozli orkestr va ansambllarning tashkil topishi // Science and Education. 2022. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekistonda-xalq-cholg-ularining>
2. Choriyev, B. (2022). ISSUES TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF MUSIC CULTURE CLASSES IN SECONDARY SCHOOLS. Journal of Integrated Education and Research, 1(1), 67-73.
3. Boboramazonovich, K. O. (2022). CHARACTERISTICS OF THE PERFORMANCE OF PEOPLE IN ALLAH, LAPARS, SPEECH IN THE SURKHAN VOLUME. ТАЪЛИМ ВА РИВОЖЛАНИШ ТАҲЛИЛИ ОНЛАЙН ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ, 95-102.
4. E.A. Solomonova "History of Uzbek music" T.: "Teacher" publishing house, 1981. Page 8
5. Abdurauf Fitrat Uzbek classical music and its history - T.: Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan Publishing House "Fan" 1993. Pages 35-36.
6. S. Begmatov, M. Matyokubov Uzbek traditional instruments - T.: "Yangi Nashr" publishing house, 2008. Pages 8-9
7. Nazarov, X. A. (2022). Qadimgi davrlarda vujudga kelgan ilk cholg'ular va ularning rivoji. Science and Education, 3(4), 939-942

